Memo Solide financiële positie Begroting 2027

1. Motie Nieuwe opzet beleidsbegroting B2027

De raad heeft op 6 november 2025 unaniem de motie Programmabegroting 2027 e.v. vastgesteld. Het college heeft in de periode tot de gemeenteraadsverkiezingen in 2026 samen met de raad en de ambtelijke organisatie een verkenning uitgevoerd naar 1) een nieuwe opzet van de beleidsbegroting, 2) mogelijke kaderstelling voor een solide financiële positie en 3) strategisch financieel meerjarenbeleid – die de raad beter in staat stellen inhoudelijke keuzes te maken. Doel van deze verkenning was om goed voorbereid te zijn om zo in de nieuwe bestuursperiode in de Begroting 2027 de eerste stappen in deze beweging te kunnen zetten.

In de Begroting 2027 is een eerste stap gezet met een nieuwe opzet van de beleidsbegroting met een evenwichtige programma-indeling (inhoud en financieel), doelenboom met doelomschrijving én concrete resultaten / mijlpalen. Richting de Begroting 2028 zetten we vervolgstappen om te komen tot beleidsindicatoren (effect- en prestatie-indicatoren) voor de raadsperiode 2026-2030. Dat vraagt een zorgvuldig proces en gesprek tussen raad, college en organisatie. Richting de Kadernota 2028 en de Begroting 2028 werken we aan een Rapport onderzoek en analyse van het huidige financieel beleid met voorstellen voor toekomstige strategische financiële kaderstelling.

In de auditcommissies van 15 juli 2025 en 4 maart 2026 hebben we beeldvormend en oordeelvormend gesproken over een methodiek waarmee we zelf tot een totaal oordeel kunnen komen over de financiële positie. De auditcommissie heeft een positief advies gegeven over deze methodiek. De methodiek werken we verder uit in een Nota Solide financiële positie. In het 4e kwartaal 2026 wordt deze ter besluitvorming voorgelegd aan het college van B&W, de auditcommissie en de gemeenteraad. In de Begroting 2027 is de financiële positie nog niet in één oogopslag gepresenteerd omdat de methodiek nog door de raad moet worden vastgesteld. In dit memo presenteren we de financiële positie – op grond van de kengetallen uit de Begroting 2027 – volgens de methodiek die in de auditcommissie is besproken.

In onderdeel 2 is de financiële positie in één oogopslag gepresenteerd. In onderdeel 3 is en korte toelichting op de methodiek opgenomen.

2. Financiële positie in één oogopslag

Het totaal van de financiële positie op grond van de Begroting 2027 is als volgt weer te geven:

Kengetallen	Score		Ruimte	Solide waarde	Herstel op termijn	Kritische ondergrens
	Max	B2027				
1. Structurele exploitatieruimte						
1e jaar	12,0	0,0				-1,40%
2e jaar	8,0	0,0			-0,51%	
3e jaar	8,0	4,0		0,39%		
4e jaar	12,0	12,0		1,05%		
2. Weerstandsratio (incidenteel)	15,0	15,0		1,9		
3. Structureel weerstandsvermogen	15,0	7,5			0,7	
4. Solvabiliteit	9,0	4,5		42,2%		
5. Netto schuldpositie	9,0	9,0	50,3%			
6. Taakstellingen (E. nog te realiseren TS)						
1e jaar	3,0	1,5				
2e jaar	3,0	1,5				
3e jaar	3,0	1,5				
4e jaar	3,0	1,5				
Totaal financiële positie	100,0	58,0			58,0	
Normering totaal financiële positie			100 - 76	75,5 - 65	64,5 - 0	(1e én 4e jaar niet structureel sluitend)

De Begroting 2027 voldoet aan de voorwaarde voor regulier (repressief) toezicht door de provincie.
De raad heeft nog geen methodiek vastgesteld. Op grond van de methodiek – die beeldvormend en oordeelsvormend is besproken in de auditcommissie – classificeert het totaal van de financiële positie als ‘Herstel op termijn’. Uit de Begroting 2027 blijkt dat vanaf 2029 sprake is van herstel van het structureel evenwicht in de meerjarenraming.

Volgens deze methodiek is ook het totaal van de score voor de Begrotingen en Jaarstukken 2024 t/m 2026 in beeld gebracht. Op grond van de kengetallen voor het 2030 in de Begroting 2027 is het perspectief voor de Begroting 2030 waar we naar toe bewegen de komende jaren in beeld gebracht. Hieruit blijkt de beweging naar ‘Ruimte’ in 2030.

Kengetallen	Score							Strategie	
	Max	B2024	R2024	B2025	R2025	B2026	B2027	B2027 jaar 2030	
1. Structurele exploitatieruimte									
1e jaar	12,0	6,0	0,0	6,0	0,0	0,0	0,0	12,0	1,05%
2e jaar	8,0	0,0	6,0	0,0	0,0	0,0	0,0	8,0	1,00%
3e jaar	8,0	0,0	0,0	0,0	0,0	8,0	4,0	8,0	1,00%
4e jaar	12,0	0,0	0,0	12,0	8,0	12,0	12,0	12,0	1,00%
2. Weerstandsratio (incidenteel)	15,0	15,0	15,0	15,0	7,5	15,0	15,0	15,0	3,0
3. Structureel weerstandsvermogen	15,0	0,0	0,0	0,0	7,5	7,5	7,5	7,5	0,7
4. Solvabiliteit	9,0	9,0	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	35,1%
5. Netto schuldpositie	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0	60,6%
6. Taakstellingen (E. nog te realiseren TS)									
1e jaar	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	1,5	3,0	
2e jaar	3,0	3,0	3,0	1,5	3,0	1,5	1,5	3,0	
3e jaar	3,0	3,0	1,5	0,0	1,5	1,5	1,5	3,0	
4e jaar	3,0	3,0	0,0	0,0	1,5	1,5	1,5	3,0	
Totaal financiële positie	100,0	51,0	42,0	51,0	45,5	63,5	58,0	88,0	

3. Toelichting

In de auditcommissie is beeldvormend en oordeelsvormend gesproken over een methodiek om zelf te komen tot een totaal ‘score’ over de financiële positie, waarmee we de financiële positie in één oogopslag kunnen presenteren. De methodiek bestaat uit drie onderdelen:

1. Selectie van relevante financiële kengetallen voor de totale financiële positie
2. Bepalen van een wegingsfactor voor het relatieve belang dat de kengetallen hebben in de totale financiële positie (optellend tot maximaal 100 punten).
3. Signalerings- en streefwaarden per kengetal en voor de totaalscore van de financiële positie.

Kengetallen

In de paragraaf weerstandsvermogen in de Begroting en Jaarstukken nemen we op grond van artikel 11 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) de volgende kengetallen op:

- weerstandsratio
- netto schuldquote
- netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
- solvabiliteitsratio;
- grondexploitatie;
- structurele exploitatieruimte; en
- belastingcapaciteit.

Het BBV (art. 11 lid 2 sub e) schrijft voor dat een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen deze kengetallen in relatie tot de financiële positie onderdeel is van de paragraaf weerstandsvermogen.

De provincie Zuid-Holland hanteert een risicomodel voor de uitoefening van het toezicht op gemeenten. Naast de kengetallen uit het BBV kijkt de provincie daarnaast ook naar andere

zaken als taakstellingen, actualiteit van beheerplannen e.d. In het risicomodel van de provincie worden de onderwerpen met een wegingsfactor gescoord tot een maximum van 100 punten.

De methodiek die we hebben besproken in de auditcommissie is gebaseerd op een aantal van de kengetallen uit het BBV en het risicomodel van de provincie. In de methodiek wegen we de volgende kengetallen:

- structurele exploitatieruimte (begrotingsjaar + 3 opvolgende jaren);
- weerstandsratio (incidenteel);
- structureel weerstandsvermogen;
- netto schuldquote;
- solvabiliteitsratio;
- taakstellingen (begrotingsjaar + 3 opvolgende jaren).

Het verplichte kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de waarde is van de gemeentelijke grondposities ten opzichte van de totale geraamde baten. Dit geeft een indicatie van het risico van grondexploitaties in relatie tot de financiële positie. De weerstandsratio is ook een kengetal dat inzicht geeft in alle risico's die relevant zijn voor de financiële positie. In de methodiek is alleen de weerstandsratio meegewogen om eenzelfde risico niet dubbel mee te wegen.

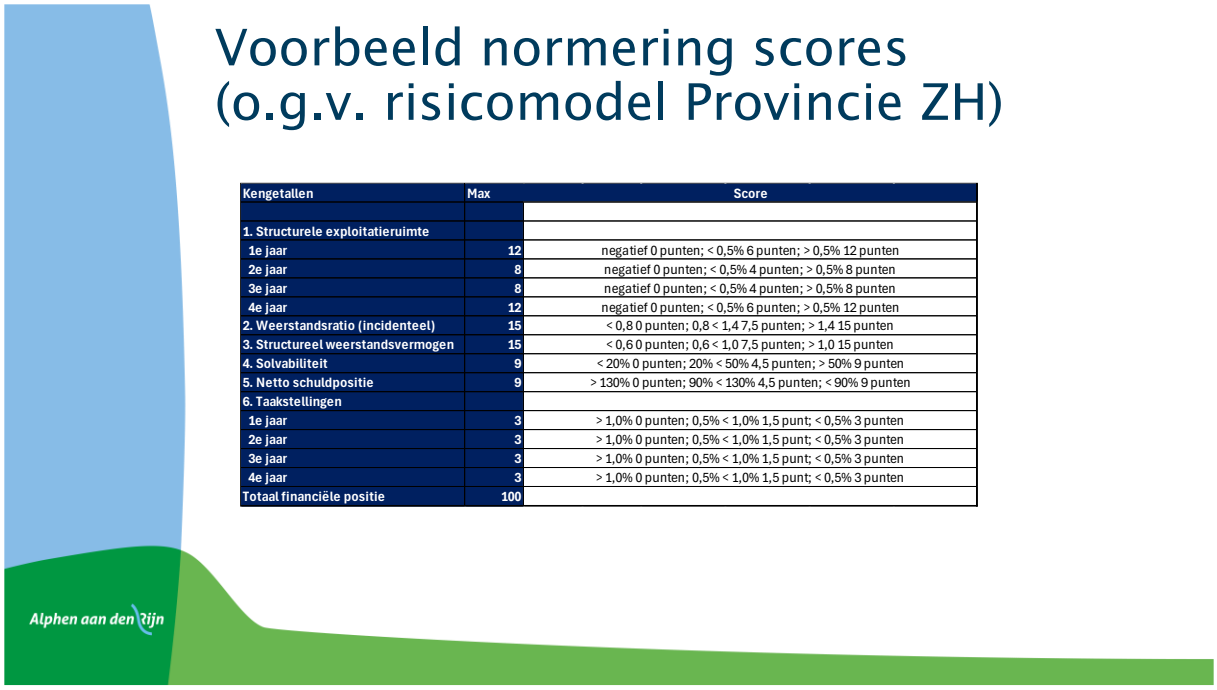
Het verplichte kengetal belastingcapaciteit geeft inzicht in de relatieve ruimte die er nog is om de belastingen te kunnen verhogen. Het te hanteren tarief voor de gemeentelijke belastingen is een politieke keuze. Deze politieke keuze is van invloed op dit kengetal. Het kengetal belastingcapaciteit vinden we daarom niet geschikt als norm voor een solide financiële positie van de gemeente Alphen aan den Rijn.

Bij bezuinigingen of ruimtescheppende maatregelen kan de raad besluiten taakstellingen op te leggen. Taakstellingen worden financieel in de begroting verwerkt, maar daar ligt dan nog geen concreet plan onder. De provincie accepteert taakstellingen zonder onderliggend plan niet in het kader van het financieel toezicht op gemeenten. Een taakstelling in de begroting verbetert direct de structurele exploitatieruimte. Aan taakstellingen zonder onderliggend plan – die nog niet aan een specifiek budget zijn toegewezen – worden in de methodiek 'geen punten' toegekend omdat alleen het besluit tot een taakstelling de financiële positie niet direct versterkt.

Wegingsfactor

Met de wegingsfactor geven we het relatieve belang weer dat een kengetal heeft in relatie tot de totale financiële positie. Het totaal van de wegingsfactoren telt op tot 100 punten. Per kengetal wordt een score toegekend van 0, de helft van de wegingsfactor of het totaal van de wegingsfactor. De scores van alle kengetallen tellen op tot een totaalscore voor de financiële positie als geheel (tussen 0 en 100).

De volgende normering is gehanteerd voor het presenteren van de financiële positie in één oogopslag:

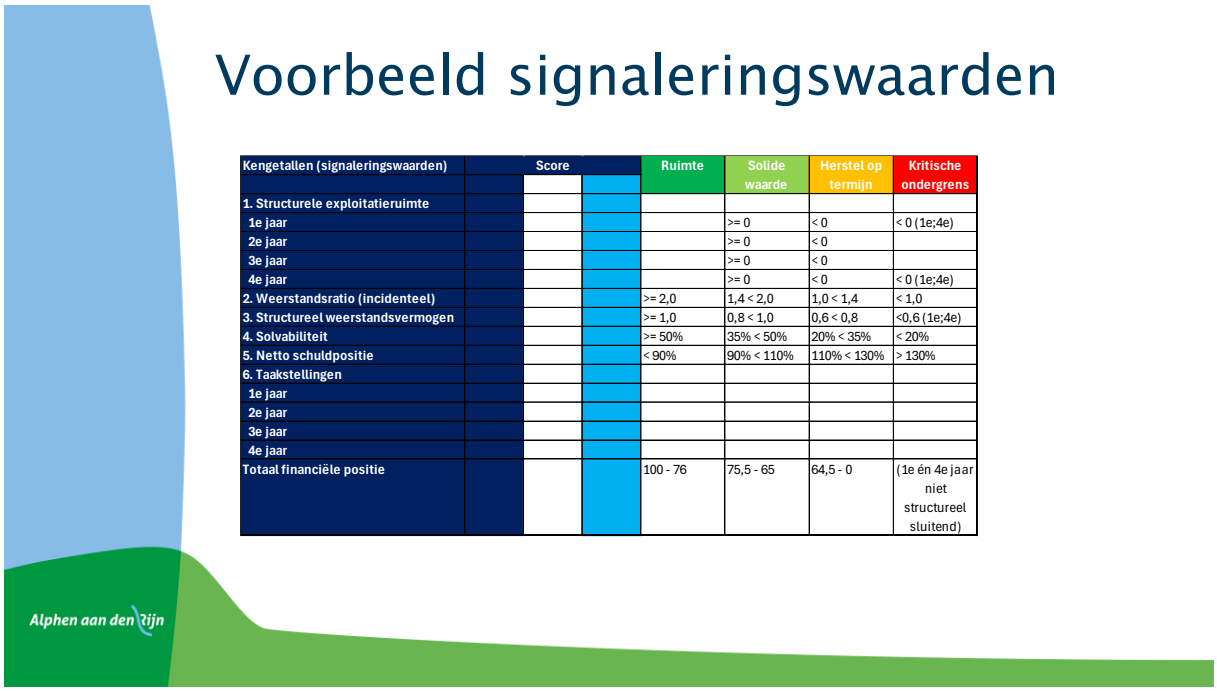

Kengetallen	Max	Score
1. Structurele exploitatieruimte		
1e jaar	12	negatief 0 punten; < 0,5% 6 punten; > 0,5% 12 punten
2e jaar	8	negatief 0 punten; < 0,5% 4 punten; > 0,5% 8 punten
3e jaar	8	negatief 0 punten; < 0,5% 4 punten; > 0,5% 8 punten
4e jaar	12	negatief 0 punten; < 0,5% 6 punten; > 0,5% 12 punten
2. Weerstandsratio (incidenteel)	15	< 0,8 0 punten; 0,8 < 1,4 7,5 punten; > 1,4 15 punten
3. Structureel weerstandsvermogen	15	< 0,6 0 punten; 0,6 < 1,0 7,5 punten; > 1,0 15 punten
4. Solvabiliteit	9	< 20% 0 punten; 20% < 50% 4,5 punten; > 50% 9 punten
5. Netto schuldpositie	9	> 130% 0 punten; 90% < 130% 4,5 punten; < 90% 9 punten
6. Taakstellingen		
1e jaar	3	> 1,0% 0 punten; 0,5% < 1,0% 1,5 punt; < 0,5% 3 punten
2e jaar	3	> 1,0% 0 punten; 0,5% < 1,0% 1,5 punt; < 0,5% 3 punten
3e jaar	3	> 1,0% 0 punten; 0,5% < 1,0% 1,5 punt; < 0,5% 3 punten
4e jaar	3	> 1,0% 0 punten; 0,5% < 1,0% 1,5 punt; < 0,5% 3 punten
Totaal financiële positie	100	

Signalerings- en streefwaarden

De kengetallen en de totaal score voor de financiële positie worden op grond van signaleringswaarden geclassificeerd als ‘Ruimte’, ‘Solide waarde’, ‘Herstel op termijn’ en ‘Kritische ondergrens’.

De volgende signaleringswaarden zijn gehanteerd voor het presenteren van de financiële positie in één oogopslag:

Kengetallen (signaleringswaarden)		Score		Ruimte	Solide waarde	Herstel op termijn	Kritische ondergrens
1. Structurele exploitatieruimte							
1e jaar					>= 0	< 0	< 0 (1e;4e)
2e jaar					>= 0	< 0	
3e jaar					>= 0	< 0	
4e jaar					>= 0	< 0	< 0 (1e;4e)
2. Weerstandsratio (incidenteel)				>= 2,0	1,4 < 2,0	1,0 < 1,4	< 1,0
3. Structureel weerstandsvermogen				>= 1,0	0,8 < 1,0	0,6 < 0,8	<0,6 (1e;4e)
4. Solvabiliteit				>= 50%	35% < 50%	20% < 35%	< 20%
5. Netto schuldpositie				< 90%	90% < 110%	110% < 130%	> 130%
6. Taakstellingen							
1e jaar							
2e jaar							
3e jaar							
4e jaar							
Totaal financiële positie				100 - 76	75,5 - 65	64,5 - 0	(1e én 4e jaar niet structureel sluitend)